ВЕСЕЛКА
ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ
THE RAINBOW
A CHILDREN'S MAGAZINE

РІК XXII ГРУДЕНЬ 1975 Ч. 12. (255)

РОЗГАДАЙМО!

ЩО ЦЕ?

а) Без рук, без олівця — малюю зиму без кінця?
б) Як напишете трьома буквами: з а м е р з л а в о д а?
в) Має роги, має ноги, все тримається підлоги?

ХРЕСТИКІВКА

Х – – – грошова установа
– Х – – турецький достойник
– – Х – дівоче ім'я
– – – Х кущ з червоними ягідками
– – Х – інакше — насміх
– Х – – мешканець Арабії
Х – – – музичний інструмент

Букви на місці хрестиків дадуть назву українського музичного інструмента.

МАҐІЧНИЙ КВАДРАТ

– – – росте в тіні
– – – знаряд зору
– – – багато співаків

ХТО ЦЕ?

(Євген Яворівський)

Плиг-плиг! Скік-скік!
В нього ніжки прудкі,
В нього вушка довгенькі,
В нього хвостик куценький . . .
Хто ж цей побігайчик?
Це сіренький . . . . . .

НАРОДНІ ЗАГАДКИ

а) Живе — лежить, умре — побіжить.
б) У дворі горою, у хаді водою.
в) Дід без сокири міст ладнає.
г) Людей не було, дощок не клали,
А через річку міст збудували.

ЗАГАДКИ-НЕДОМОВКИ

а) В небі хмара пролітала,
Білий пух порозсипала.
Він на землю міцно ліг,
Називають його . . . .

б) Без води не міниться,
А з водою піниться,
Миє руки, миє тіло,
Знаю, знаю, це є . . . .

ЩО ЦЕ?

Не кущ, а з листочками, не сорочка, а зшита, не людина, а диво розказує, розуму навчає.

ХТО Я?

З води я виходжу,
В повітрі літаю,
Як холодно стане,
На землю спадаю.

РОЗВ'ЯЗКА РОЗВАГИ „ДІЛИ ЧЕСНО, РАХУЙ ВДУМЛИВО!"

Дні:	Доляри:	Центи:
1	1.00	1
2	2.00	2
3	3.00	4
4	4.00	8
5	5.00	16
6	6.00	32
7	7.00	64
8	8.00	1.28 дол.
9	9.00	2.56 "
10	10.00	5.12 "
11	11.00	10.24 "
12	12.00	20.48 "
13	13.00	40.96 "
14	14.00	81.92 "
15	15.00	——
16	16.00	——
17	17.00	——
Разом	153.00	163.83 дол.

Починаючи першим днем і одним доляром, кожного дня на один доляр більше: 1, 2, 3...

Починаючи першим днем і одним центом, кожного дня удвоє більше центів: 1, 2, 4, 8...

Рубрика центів перевищила рубрику долярів на суму 10.00 дол., отже Степан відібрав собі те, що йому був винен Петро. 83 центи — це зворот того завдатку, що його Степан дав на початку Петрові

ЩИРЕ БАЖАННЯ

Учитель: Юрчику, дай мені те, що маєш в устах!
Юрчик: Дуже радо, але не можу. Це біль зуба!

ВЕСЕЛКА
THE RAINBOW
ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

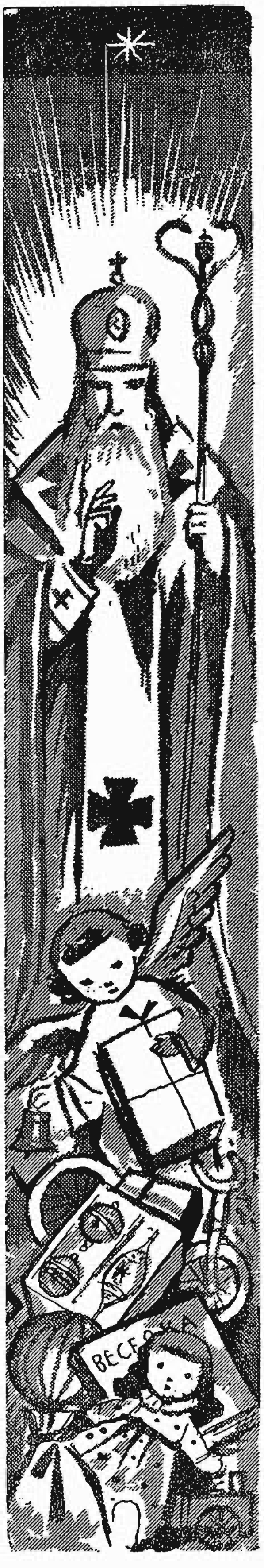
з кольоровими ілюстрація виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колеґія. Річна передплата становить у ЗОА — 5.00 долярів, у інших країнах — рівновартість цієї суми. Для членів УНС — 4.00 доляри. Ціна окремого числа 50 центів. Ціна подвійного числа — 75 центів.

"THE RAINBOW" — "VESELKA"

Обкладинка роботи — Зенона Онишкевича.

Published monthly, except June to September Bi monthly
at Jersey City, New Jersey
81-83 Grand Street — Jersey City, N.J. 07303
Subscription $5.00 per year. UNA members $4.00 per year.
Entered as Second Class at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці:
Богдан Божемський — Небесні Гості

ДІД МОРОЗ

(Ілюстрації Петра Холодного)

Гей, Діду Морозе, здоровий і дужий,
Не скрипай дарма попід хату і школу —
Ми, діти, ніяк за тобою не тужим,
Ми маєм у себе святого Миколу.

А з ним ангелята, гарнесенькі дуже,
У них подаруночків повні ґринджоли —
Гей, Діду Морозе, здоровий та дужий,
Не скрипай дарма попід хату чи школу!

С к р и п а т и — скрипіти (to squeak, to scroop); ґ р и н д ж о л и — санки перевозити вантаж (в а н т а ж — load).

Р о л я н и к

Роман ЗАВАДОВИЧ

МИКОЛАЮ СВЯТИЙ!

Миколаю святий,
Ти так любиш дітей,
Що приходиш до нас
В зимовий лютий час,
У морозяну ніч
В сяйві зір, Божих свіч.
Миколаю святий,
Ти все добрий такий,
То й тепер добрий будь,
Грішки наші забудь,
В нашу хату прийди,
Ангелят приведи!
Миколаю святий,
Опікун всіх нас ти:
Прожени з наших хат
Геть усіх чортенят,
Щоб ми, діти малі,
Були добрі — не злі.
Миколаю святий,
Ти так любиш дітей,
Тож до нас добрий будь,
Грішки наші забудь,
Всі провини прости
І до нас загости!

Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрація Зенона ОНИШКЕВИЧА*

ПРИГОДА ЧОРТИКА КАЛАТЬКА

Відколи світ світом, пожильці пекла завжди було чорні. Від того їх і названо чортами. Але якось недавно в пеклі почалися невдоволені розмови.

— Чому нам бути тільки чорними? — говорили дорослі чорти. — Таж на землі живуть різні люди: крім чорних, є жовті, червоні, бронзові, білі . . . Щоб до них можна було легше підійти й намовляти на зло, мусимо бути в усьому подібні до них.

Як дійшли ці розмови до вух пекельної старшини, то найстарший чортисько, Сатана, скликав загальні збори.

Зійшлися чортиська, чорти, чортики й чортенята та й ухвалили, що їх чорну шкіру треба перемалювати на різні кольори, як у людей. Знайшлися в пеклі спеціялісти і від такого діла: терли щітками шкіру, посипали якимись порошками, малювали — і за кілька днів уся пекельна братія так змінилася, що нелегко було відрізнити чорта чи чортика від звичайної людини. Але це стосувалося лише шкіри, бо ріжки і хвости позалишалися. Щоправда, один старезний чортище радив ріжки поспилювати, а хвости повтинати, але його закричали, бо від того дуже потерпів би чортячий гонор. Тож ухвалили закривати ріжки шапками або картузами, а хвости — поскручувати у вузли і добре приховати в штанах.

І Калатька, невеликого чортика, переробили пекельні чепуруни на білого хлопця.

Надходив празник святого Миколая, і Сатана проголосив наказ, щоб усі чортики та чортенята вибралися на землю підмовляти хлопців та дівчат, на злі вчинки.

Отож, як Калатько, бувало, наглядить, що десь зібралася купка хлопців, то зараз непомітно всунеться між них. А хлопці, як хлопці: аби лиш один почав, то всі, не думаючи, роблять те саме. Часом і розбиті шибки з дзенькотом летіли з вікон, і мури міста рябіли від різних написів та рисунків, і дерева та кущі в парках стояли з обламаним галуззям . . .

На празник святого Миколая прибув на землю святий Угодник з ангелами обдаровувати добрих і чемних дітей. Заясніли шкільні залі й церковні домівки яскравим світлом, сповнилися дитячим гамором.

Калатько стояв під школою і думав:

„Чому б мені не піти між дітей? Може б і я щось дістав з тих подарунків? Щоправда, до святого Миколая небезпечно підходити, він зараз пізнав би, хто я, але котрогось малого ангелика можна б і піддурити. А я не абияк голодний, і кілька бубликів чи коробка цукерків таки б мені дуже придалися.

Калатько зайшов до залі. Тут було тепло і ясно, і здавалося, що все добре починається. Та ось чиясь рука сіпнула Калатька за рукав, і почувся не дуже привітний голос:

— Скинь шапку, нехристе! Чи ти не знаєш, що в школі не слід стояти в шапці?

Калатько зняв слухняно шапку. На щастя, в нього була буйна чуприна, і ріжки сховались у волоссі. На всякий випадок він відійшов у темніший куток. Тут побачив знайомого хлопця, Грицька, що втирав долонею сльози і жалісно шморгав носом. Той хлопець не раз давався Калаткові на підмову, і вся вулиця мала його за не абиякого халамидника.

— Чого плачеш? — запитав його Калатько. — Жалко, що не дістанеш від ангела подарунка?

— Ні, заперечив Грицько. — Плачу, що я поганий хлопець. Тут стільки добрих дітей, ангели до них усміхаються, святий Миколай гладить по головах, а я . . .

Ледве він це сказав, як сталося диво: найменший ангелик покликав його до стола. Халамидник не вірив своїм вухам, стояв і вагався. Він не знав, яке то диво сталося від його каяття.

Калатько штовхнув його в плече, і хлопець несміливо підійшов до стола. Ховаючись за його спину, подріботів за ним і Калатько. „Тепер, – міркував він, — найліпша нагода щось видурити від легковірних ангеликів. Якщо вони такому Грицькові призначили подарунок, то чому не мав би і я щось дістати"?

Одержавши подарунок, Грицько відступив набік, а Калатько опинився віч-на-віч з ангел

ками, що заходилися коло великого коша з подарунками.

— Я . . . я . . . сирота! Я дуже голодний! . . — заскиглив Калатько і викривив обличчя, ніби збираючись плакати.

— Не плач! Ми тебе викличемо! — заспокоїв його найменший ангелик. — А поки знайдемо твій пакунок, маєш тут кілька горіхів.

І поклав Калатькові на долоню пригорщу волоських горіхів. В ту ж мить Калатько відчув, що горіхи такі гарячі, що не сила втримати їх у руці. Він чимскоріш висипав їх у кишеню, але за хвилину зі штанців почав куритися дим. Горішки, видно, перепалили підшивку штанців і опекли чортикове стегно.

Калатькові так заболіло, що він вереснув на ввесь голос і кинувся вигортати горіхи з кишені. На лихо, крізь дірку у пропалених штанцях висунувся зав'язаний у вузлик чортячий хвостик. Калатько хотів був його сховати, але при тому потряс чуприною, що з неї висунулися короткі, мов у молодого цапка, ріжки.

— Чортик! Чортик! — закричали люди з лавок. — Води! Свяченої води давайте!

Калатькові не залишилося нічого іншого, як утікати. Так він і зробив. Опинившись на вулиці, побіг швидко-швидко, як лише міг, і не зупинився раніше, аж опинився в рідному пеклі.

Аж тут він обміркував свою пригоду і зрозумів, що зробив зле, поласувавши на дарунки від

святого Миколая. Кожна річ від Святого, хоча б малий горішок чи навіть макове зернятко, пече чорта вогнем, бо добро ніколи не мириться зі злом, а святе — з грішним.

Роман ЗАВАДОВИЧ

В МОРОЗЯНИЙ ДЕНЬ

Упав перший сніг, і настала зима,
На небі вже сонця не видно, дарма!
Сумує гайок, зажурились поля,
Заснула під білим кожухом земля.

Та нас не турбують ні сум, ні журба,
Ні вітру колючого дика гульба —
Ми линем думками у теплі краї,
Де квіти цвітуть, зеленіють гаї.

В Австралії літо тепер — не зима,
На теплій Флориді зими теж нема,
Живуть українські там діти, як ми,
Без Діда Мороза, без Баби Зими.

До них ми пошлемо привіти-думки
Туди — понад море, ліси і горбки,
І разом із ними на крилах пісень
Зогрієм серце в морозяний день.

Микола ПОГІДНИЙ *Ілюстрації Михайла МИХАЛЕВИЧА*

ХАРАКТЕРНИК З СІЧІ

6. ЯК ХАРАКТЕРНИК ДОЛУТ БАНДУРИСТОМ СТАВ.

Вістка про осліплення характерника Долута розійшлася по всій Україні, по сусідніх землях і дійшла до татарського хана. На радощах хан скликав до себе всіх мурзів, беїв та аґів і справив їм такий бенкет, якого в Криму ще не бувало. Та цим він не задовольнився. Під час бенкету проголосив новий похід на Україну й наказав усім збиратися біля Перекопу.

Засумувала тяжко Мати-Україна, вчувши тривожні вісті. Народ заздалегідь почав утікати в ліси зі своїм майном, з добром. Затурбувались і запорожці. Скликав кошовий отаман усю запорізьку братію на раду й питає:

— Що нам робити, браття-молодці? Невже знову доведеться своїм білим тілом рибу в Дніпрі годувати? Горе нашій Україні! Орда татарська шапками нас накриє!

Нараз хтось заговорив грімким голосом:

— Здорові були, славні молодці, низові запорожці! Не пора нарікати — пора свою Україну зброєю захищати!

Запорожці великим дивом здивувалися: перед ними стояв сліпий характерник Долут, його держав за руку малий хлопчина, повожатий. Долут тримав у руках якийсь дивний інструмент, що так і виблискував струнами проти сонця. Долут начебто гнівався, бо його голос звучав різко й докірливо.

— І чого це ви знову засумували. Може ворога злякалися? Невже зійшлися на козацьку раду, щоб сльозами заливатися? Цур вам, дітоньки! Татарва плюндрує-руйнує нашу Україну, а ви не знаєте, що робити... Чому ж Долута на раду не запросили? Гадаєте, що в мене вже немає сили? Татарин відняв у мене тільки очі, а козацьке серце в мене ще б'ється, ще живе для нашої Матері-України. Ще б'ється воно для вас, дітоньки! Ось послухайте моєї пісні. І вдарив характерник Долут рукою по срібних струнах бандури — струни забриніли, і полилася мелодія чарівна, палка, гаряча, бурхлива. Козацькі обличчя усміхнулися, очі заблистіли, серця жвавіше забилися, кулаки затиснулися. А характерник Долут затягнув своїм чарівним голосом дивовижну пісню:

Ей, козаки, діти, друзі-молодці!
Прошу я вас, добре дбайте,
Від сну уставайте,
Український „Отче наш" читайте,
На татарські табори наїжджайте,
Татарські табори на три часті розбивайте!
Мурзів, аґів та беїв упень рубайте,
Кров татарську у полі з жовтим піском мішайте,
Віри своєї християнської у наругу
На вічні часи не подавайте!

Тоді Долут ще раз ударив по струнах і сказав:

— Прощавайте! Про матір Україну ніколи не забувайте!

Все козацтво, що було на Січі, збіглося до нього і просить:

— Не покидайте нас, батьку Долуте! Будемо твоєї пісні слухати, будемо нею козацьке серце напувати, козацьку відвагу гартувати. Кров'ю заплатимо борг вітчизні нашій, батьківщині любій!

Але Долут лише похитав головою:

— Ні брати-запорожці! Моя доля — не на Січі сидіти. Моя доля — по широкій Україні з піснею мандрувати, народ навчати, до бою з во

рогами зогрівати, щоб беріг свою волю, щоб любив свою вітчизну.

Поклав долоню на голову хлоп'яти, повожатого, і пустився з ним у далеку дорогу. Ішов від села до села, від города до города, грав на бандурі бойові пісні і кликав нарід до зброї, до боротьби за кращу долю.

Велику силу мала його пісня. Хто почув її, бадьорився, поривався до зброї, Збиралися добровільці у великі ватаги й рушили на татар, що прийшли великою силою плюндрувати Україну. Вже могли татари безкарно нищити і грабувати городи й села та в ясир забирати безборонних людей. Увесь народ врешті повстав одностайно і розгромив татарську орду, а запорожці, низові молодці, аж на Крим за ними погналися. А скільки хрищеного люду визволили з татарського ясиру! Тож величав нарід характерника Долута, прославляв піснями, найкращими словами. Бо й було чим радіти. Після остаточної розправи з татарами українські села обновились, а городи залюднилися, закипіли радісним життям, загомоніли веселими піснями.

А характерник Долут не покидав своєї України, не залишав зелених буйних степів, ні дніпрових комишів, ні високих могил-курганів. Скільки сил ставало мандрував, сторожив-пильнував і завжди турбувався долею України. Так минали літа за літами. Та славні молодці, низові запорожці ніколи про нього не забували. Розбрелися славні долутовці по всій Україні і врешті знайшли його серед степу на високій могилі.

Дуже зраділи козаки й почали його просити:

— Ходи, батьку-отамане, на нашу Січ Запорізьку! Як це так, щоб ти на старі літа без притулку тинявся?

Характерник Долут слухає їх щирих слів і каже:

— Піду, братіки, піду, мої дітоньки, бо вже не сила мандрувати, бо вже відчуваю, що смерть моя близько. Хай ще побуду на нашій славній Січі!

І пішов Долут на Запоріжжя. Гучно вітало його низове товариство. З піснями його зустрічало і думу про характерника Долута склало.

Одного ранку рознеслася сумна вістка по Запоріжжі, що характерник Долут життя кінчає, свою улюблену Матір-Січ залишає. Позбігалися козаки, круг нього поставали, сумно голови поспускали.

— Невже ти нас, батьку-отамане, навіки покинути хочеш?

— Ні, брати мої, дорогі молодці, низові запорожці, я вас не покину! — Долут їх потішає. — Ось вам від мене моя бандура, моя пісня. Вона вам заступить мене у ваших радощах і смутках, у тяжких боях на волі і в тяжких злиднях у неволі. Тільки подружіться із нею! Її мова, її слово гучніше від грому, чуткіші від серця, палкіші від юної крови. Хто її послухає, відчує її поклик, ніколи не зрадить!

— Тож прощавайте! — промовив востаннє характерник Долут, свою славну бандуру випустив з рук, похилив голову і вмер . . .

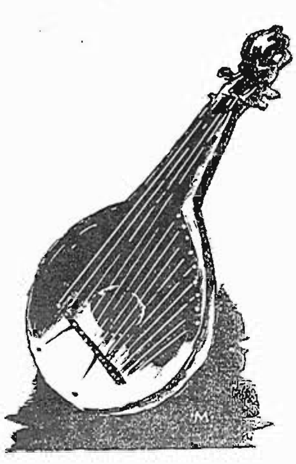
Умер характерник Долут. Заграли дзвони в козацькій церкві Святої Покрови, загомоніли пісню про січового батька, славного товариша-побратима. А коли ховали характерника Долута, то від сходу до заходу сонця гриміли козацькі гармати й гаківниці. Багато зійшлося козацької братії, і всі вони носили в шапках сиру землю на Долутову могилу.

Насипали запорожці своєму батькові високу могилу. Стоїть вона й досі, висока й широка. А хто на неї гляне, кожний згадає характерника Долута, який то він був славний лицар і як мужньо боровся з ворогами України.

А хоч він вже давним-давно помер, в Україні його слава живе і завжди житиме, бо про неї співає і завжди співатиме його дзвінка, чутлива й чарівна бандура.

(Кінець)

Пояснення-словничок: **заздалегідь — beforehand, in advance; братія — збірний іменник, означає те саме, що „браття" або „брати", але не рідні, а радше побратими — вірні приятелі або члени якоїсь громади, як от ченці, вояки тощо; захищати — обороняти; повожатий — або поводир, хлопець, що водить сліпого (blind man's leader); плюндрувати — to ruin, to ravage; наруга — насміх (dishonour); город — так називали в Україні місто; бадьоритися — to take courage; тинятися — волочитися (to ramble); злидні — тут: тяжкі часи; гаківниця — довга рушниця.**

ГЕЙ, ПОРОША, ПОРОША!

(Ілюстрації Юрія Козака)

Гей, пороша, пороша,
Завірюшка хороша!

Вже горбочок забілів
В нашім парку між кущів.

Надіваймо шапочки,
Добуваймо саночки!

Вітрик вітами потряс,
Викликає з хати нас.

А веселий Дід Мороз
Вже моргає з-поміж поз:

Вже гукає: – Гей, сюди,
До моєї бороди!

Ролянник

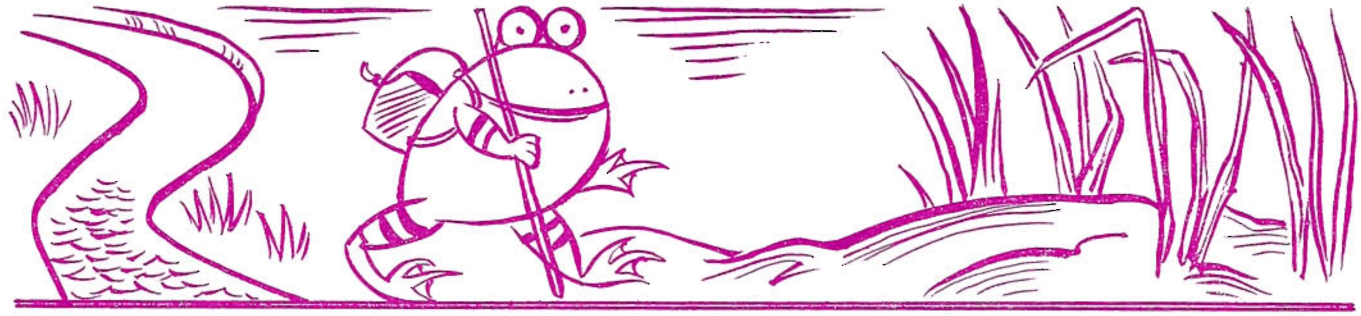
Пороша — перший сніг; моргати — to bling, to wink.

Текст: Роман ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрації: Петро ХОЛОДНИЙ

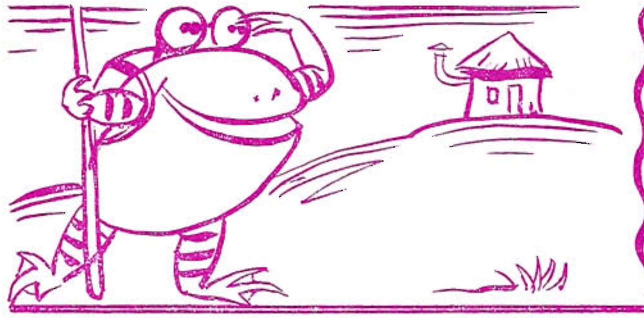
ГОЦА ДРАЛА

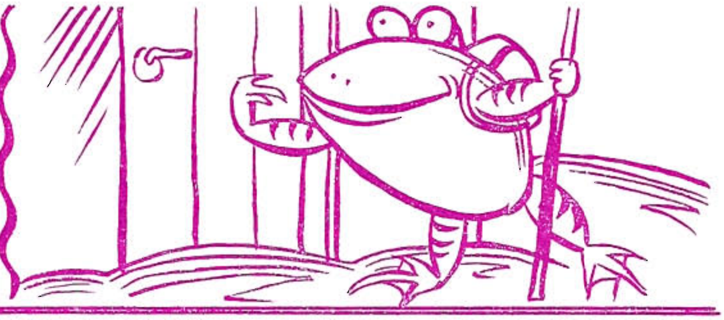

Жабка Шкрябка з Коломиї
Мандрувала аж три милі

То болотом, то річками,
То тінистими стежками.

І сюди й туди ходила,
Аж нарешті — заблудила.

Та настала пізня осінь,
А у жабки ноги босі . . .

Змерзла наша Жабка Шкрябка,
Глип — стоїть у лісі хатка.

Підійшла та й стук у двері.
Чує: Просим до вечері!

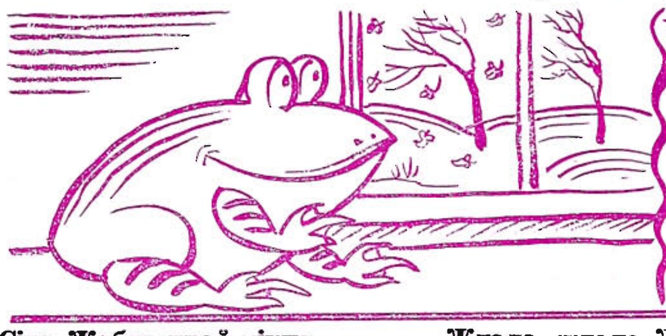

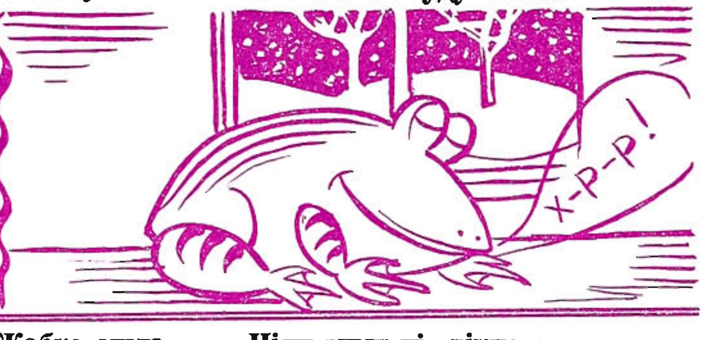

Гоца Жабку привітала,
Юшкою з грибів вгощала.

Попрохала Жабка Гоцу:
— Зиму бачити я хочу.

Ти прийми мене до хати,
Я взимі не буду спати.

Сіла Жабка край вікна
На порошу жде вона.

Ждала, ждала Жабка мила
І нарешті захропіла.

Цілу зиму під вікном
Непробудним спала сном . . .

П о р о ш а — перший сніг на початку зими.

Олександер ЛОТОЦЬКИЙ-БІЛОУСЕНКО *Ілюстрації Михайла МИХАЛЕВИЧА*

ЛИСИЧКА СЕСТРИЧКА

68. СУД ЛІСОВОГО СОЛОМОНА

Не день, не два біжить лисичка в такі сторони, де не знали й не чули про фарбовану царицю Гостромислу. Біжить, мало чим і живиться, води похлепче та й знову біжить. Коли вже зовсім знемоглася, зайшла у якусь пусту нору, відлежалася після бучних роковин та й мусіла вже сама собі промишляти. Тяжко тому хліб здобувати, хто звик на готовеньке. А лисичці це найтяжче було. Куди не поткнеться, то всяке створіння лісове ще здалека вгляне фарбованого звіра або ще за півмилі почує тяжкий дух олійної фарби. Особливо ж мала вона клопіт із хвостом, важким і дебелим, як довбня. Як волочиш його за собою, то не спіймаєш нічого та в небезпеці й утікати через нього трудно.

Іде лисичка лісом, попід кущами ховаючись, дивиться — на дереві два гнізда, вище — сороче, нижче — вороняче. Ворона кудись полетіла, а сорока чимскоріш повикидала воронят з їх гнізда, а на це місце своїх сороченят попереносила й сіла зверху на них. Лисичка хутчій під дерево, вхопила воронят та й стала в кущах снідати.

Прилітає ворона до гнізда, а там уже нові мешканці. Почали птиці сваритися, а далі й битися. Нарешті вороні вдалося скинути вниз ціле гніздо з сороченятами; та не впало воно на землю, а за галузки зачепилося, так що з землі легко його дістати. Бачить сорока, що далі з її дітьми не добре поведеться, та й каже до ворони:

— Я тобі кривду зробила, а ти мені. Годі нам битися! Треба, щоб хтось розсудив нас!

Лисичка вибігла з кущів та й каже:

— Це мене тут поставлено судити все лісове створіння. Буду і вас судити.

Поглянули обидві птиці на лисичку — такого звіра вони ще не бачили: синє, їжакувате, з якоюсь довбнею ззаду. Ото, мабуть, і справді такого суддю лісового прислано, щоб неподібний був на всяке інше лісове створіння.

От і почали птиці про свою справу судді розповідати. Ворона раз-другий крякне, а сорока без кінця скрекоче та й скрекоче. Вислухала їх лисичка терпеливо та й каже:

— Обидві ви завинили, бо не живете в злагоді, як добрі сусіди. Та й покута на обох однакова: мусите обидві разом гнізда собі збудувати, одна одній помагаючи. А за те, що ви тепер бідні, то вже я вам допоможу. От, чи добре буде вам на

гніздо оце пір'я? — питає лисичка та на пір'я з воронят показує.

Простакувата ворона спустилася до того пір'я, щоб придивитись, а лисичка хап її та й у кущ — сніданок кінчати.

69. ЯК СОРОКА НАПОЇЛА ЛИСИЧКУ

Поївши воронят та ворону, лисичка задовольнилася. Захотілося їй пити, та не знала, де тут води дістати. От і каже вона до сороки:

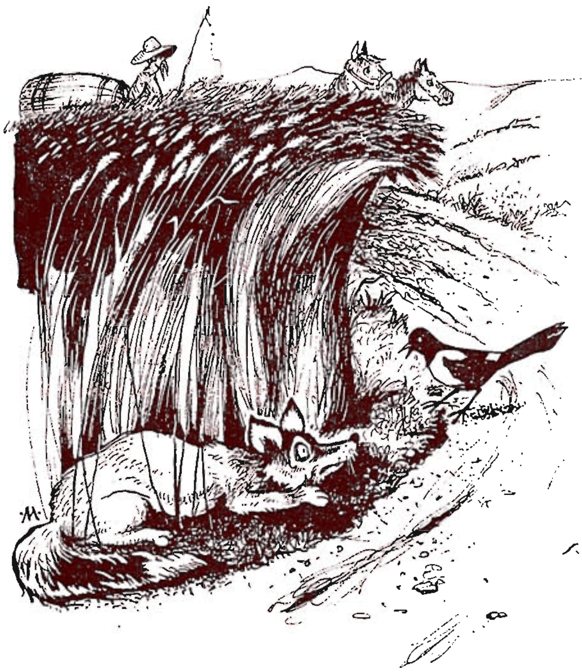
— Сороко-білобоко, напій мене, бо як ні — то я твоїх дітей поїм!

— Не їж! — каже сорока. — Я тебе напою.

Думає сорока та придумує, як би оту потвору напоїти. Далі й каже:

— Ходи зі мною!

Вийшли вони з лісу, а попід лісом польова доріжка йде.

— Лягай тут у жито, — каже сорока, — та дивись, що я буду робити.

А доріжкою саме чоловік їде, бочку води везе капусту підливати. Підлетіла сорока, сіла коневі на голову та й дзьобає.

— А тю! — тюкнув чоловік та й замахнувся на сороку батогом.

Сорока фуркнула, а чоловік луснув батогом коня по голові. Мов нічого й не було, сіла собі сорока на другого коня та й дзьобає його в голову. Знов замахнувся чоловік і знов луснув коня

по голові. А сорока тим часом сіла на бочку з водою та й знову дзьобає.

— ,,Пожди ж ти!" — думає чоловік та несподівано як не вирве ручицю з воза, як не лусне по бочці! Сороки не вцілив, а бочка від важкого вдару похитнулася й упала з воза на землю. Вода з неї потекла по дорозі. Вискочила лисичка з жита й напилася досхочу, а чоловік, проклинаючи сороку, підняв порожню бочку й поїхав додому.

70. ХТО ПІДСТУПОМ ЖИВЕ, ТОЙ ВІД ПІДСТУПУ ЗАГИБАЄ

Напоївши лисичку, полетіла сорока до своїх дітей. Літає над ними та й думає, як з ними бути. Але зирк — лисичка вже знов під деревом.

— Сороко-білобоко! — каже вона. — Напоїла ти мене, а тепер настраш, бо інакше я твоїх дітей поїм.

— Не їж, лисичко, я тебе настрашу!

Горює-нудьгує сорока, як би їй лисичку настрашити, а далі й каже:

— Ходи но зі мною!

Веде сорока лисичку попід лісом дорогою на широке пасовисько. Там паслася велика отара овець. Коло отари бігали собаки, пильнуючи овець. Стала лисичка здалека, на краю лісу та, побачивши собак, не хоче йти далі.

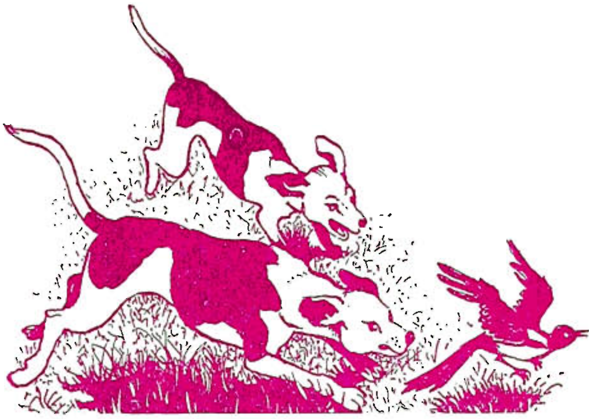
— Що лисичко, страшно? — питає сорока.

— Ні, не страшно, — каже лисичка, — тільки я втомилась і тому не хочу йти далі.

— Як же я тебе настрашу, коли ти не хочеш іти? — питає сорока.

— Страш, як знаєш, — мовить лисичка, — але знай, що, коли не настрашиш, то я твоїх дітей таки поїм!

— Ну, то лягай же ти собі отут, — каже сорока. — Дивись, що я буду робити. А як стане тобі страшно, то крикни до мене.

Полетіла сорока, сіла собі на землі перед собаками та й порпає землю лапками. Кинулися собаки до неї, а вона підлетіла та зараз таки знов недалеко сіла, вже трохи ближче до лисички. Лисичка дивиться, що з того буде, та й не помічає, що собаки підходять все ближче і ближче. Далі зривається сорока з землі, тріпоче одним крилом, мов скалічіла, тай летить просто до лисички. Собаки за нею. Бачить лисичка, що біда, як не схопиться з місця та як не крикне на сороку:

— Ну, що ж ти, та бо ти справді собак на мене ведеш!

Тут її собаки побачили та до неї! Кинулась лисичка втікати, та ледве пробігла кільканадцять кроків, собаки її здогнали й на дрібні шматки роздерли.

От так на світі буває: хто хитрощами та підступом живе, той від підступу й загибає.

Пояснення-словничок: **бучний** — гучний, галасливий, шумливий. Також — розкішний, пишний (noisy, loud; splendid, magnificent); **дух** — тут: запах; **дебелий** — міцний, грубий; **фуркнути** — злопотіти крилами, підлетіти (to flup, flutter (of wings), to fly off); **ручиця** — дерев'яна підпора драбин воза, прикріплена до осей коліс.

К. ПЕРЕЛІСНА

БІДНИЙ ЧИЖИК

(Ілюстрація Едварда Козака)

Снігу випало багато!
Ой, як добре! Ціле свято!
Зліпим бабу біля діжки
І пограємось у сніжки . . .

Тільки стійте! Що це там
Жовто-біле між гіллям?
Бідний чижик! Ввесь зібгався,
Від морозу заховався!

Скільки снігу вже над ним!
Чижик зиркнув: „Зи-и-му з'їм!"
Підстрибнув бочком-бочком
І сипнув на нас сніжком.

Чижик — пташка, siskin, greenfinch; **діжка** — велика дерев'яна посудина на воду (tub, vat); **зібгатися** — скорчитися (to cower, to huddle).

ТАК ЦІКАВО ЖИТИ...

Цього року в серпні минуло сто років, як у Копенгаґені в Данії помер Ганс Християн Андерсен — один з найславніших письменників для дітей. Андерсен народився в місті Оདензе в Данії в квітні 1805 р. У цьому нарисі описано дитячі й юнацькі переживання Андерсена.

У тихому місті Одензе життя проходило спокійно. У будні було повно щоденної праці, а в неділю святково прибрані мешканці цього міста поважно, цілими родинами, ходили до церкви. Ніякі голосні події тут не відбувалися, навіть хлопці виростали тут спокійні й не влаштовували на вулицях змагань і боїв, як це водиться між хлопцями в інших місцевостях. Про Одензе люди мало чули поза Данією, і ми також про це місто нічого не знали б, якби в ньому сто сімдесят років тому не народився і не прожив свої хлоп'ячі літа Ганс Андерсен. У спокійний побут міста він вніс нове, — свої невпинні сміливі мрії. „Так цікаво жити . . ." — говорив він часто своїм приятелям і оповідав їм про далекі шляхи та про „найбільше у світі місто" Копенгаґен, куди змалечку мріяв поїхати, щоб стати актором у великому театрі.

Діти коло пам'ятника Г. К. Андерсенові

Увечері він довго не міг заснути й прислухався до далеких шумів, що доносилися з довкілля. Слухав, як пищать під підлогою миші, і уявляв, що там відбувається мишача вечірка. Миша-господиня — це чародійка; вона запрошує на прийняття й Ганса, дотиком ніжки робить його таким тоненьким, що він може просмикнутись у щілину в підлозі. Всі стіни в мишиному домі обвішані шинками й різними смачними речами. Усі урочисто сідають до вечері, а Ганса запрошують на приготоване для нього велике крісло. „Як це гарно!" — промовляв сам до себе Ганс і солодко засинав.

Він придумав багато таких оповідань, а придумуючи їх, ходив заплющивши очі. Так йому краще було уявляти все те, про що він мріяв. Це непокоїло його маму: „Чого він не ходить, як інші хлопці, а заплющує очі?" — дивувалася вона.

Між стіною дому й кущем він вибудував собі шатро, але в його уяві то було не шатро, а пишний палац. Якось він запросив до шатра сусідську дівчину й відкрив їй велику таємницю: „Не думай, що я — син бідного шевця. О, ні! Я — син принца, але мене ще в колисці заміняли з іншим хлопчиком. Колись я вернуся у палац принца, буду там бавитися з своїми сестрами й братами, вбраними в оксамитну одежу й у черевички із срібними застіжками. Коли тільки я побажаю, їстиму солодощі та печені яблука". Дівчинка поглянула на Ганса, на його полатані штани, на босі ноги і сказала, що він — божевільний. Вона тоді не могла й подумати, що колись цей „божевільний" хлопчик буде гостем у королівському палаці, буде ходити по саду з королем і оповідати королеві про свої твори.

Одного дня батько забрав Ганса з собою до театру. Хлопець зовсім очманів від зворушення, — такою прекрасною видалась йому гра артистів. Але ходити до театру часто він не міг, бо його батько був швець і не заробляв багато грошей. Тож Ганс діставав театральні програмки і з них відтворював цілі театральні вистави у себе вдома. Батько змайстрував йому з дерева ляльки й сцену, як у правдивому театрі. Вбрання лялькам Ганс пошив сам, на кожну виставу інші костюми. Тепер він міг запросити всю родину, щоб дивились, як він посуває по сцені свої ляльки і говорить за них їхні ролі. Звичайно говорив він не те, що говорили артисти в театрі, а сам придумував слова.

Родина Андерсів не мала ані клаптика землі біля дому. Тож Гансова мама набрала трохи землі у дерев'яну скриню, винесла ту скриню на дах дому й посадила у ній різні рослини. Ганс часто вилазив на дах, сідав біля скрині й дивив-

(Закінчення на стор. 14-ій внизу)

Ганс Християн АНДЕРСЕН *Ілюстрація Мирона ЛЕВИЦЬКОГО*

НОВИЙ ОДЯГ КОРОЛЯ

Давним-давно жив король, якому ніщо на світі не було миліше понад одежу. Він не турбувався ні своїм військом, ні видовищами, любив тільки їздити в кареті, щоб усі дивилися на його одяг. Про інших королів говорили: „король зайнятий, король на нарадах", а про нього казали: „король зайнятий — він в одягальні".

Одного разу в тому королівстві з'явилися два ткачі. Вони хвалилися, що вміють ткати таку тканину, яку бачать тільки розумні люди. Тканина ця незвичайної краси, але хто нерозумний, або незаслужено має високе становище, не бачить її.

— „Це якраз тканина для мене, — подумав король. — Колиноситиму із неї одяг, буду знати, хто в моїм королівстві розумний, а хто ні, — і хто незаслужено займає високе становище".

Король прийняв ткачів у свій двір, дав їм багато золотих грошей, і наказав виткати для себе дивну тканину на новий одяг.

Ткачі-обманці дістали в королівському дворі два ткацькі верстати і багато шовкових та золотих ниток. Від ранку до пізньої ночі сиділи ткачі за порожніми верстатами і ніби весь час щось ткали.

Одного дня забажав король довідатися, скільки тканини вже мають ткачі. Але він боявся йти до них перший, бо що ж буде, коли він нічого не побачить? Це ж означатиме, що він нерозумний і не годиться на короля.

Вишлю наперед свого старого міністра, він чесний і добрий, — почую, що він скаже", — вирішив король.

Старий міністер дуже налякався, коли побачив ткачів за порожніми верстатами.

ТАК ЦІКАВО ЖИТИ...

(Закінчення зі стор. 13-ої)

ся, як у тому малому „городці" все зеленіло. Він думав, що це було б дуже цікаво побувати всередині тюльпану, або підслухати, про що розмовляють між собою рожі, або довідатись, хто сказав бджолам, що тут є квітки . . .

Коли помер батько, Ганс, хоч був тоді ще невеличким хлопчиком, мусів працювати. Його прийняли до фабрики, але він там довго не побував, бо більше співав, як працював. Робітники, хоч і захоплювались його чудовим голосом, сміялися з нього, що він не хлопець, а дівчина, перебрана за хлопця.

Мавши тринадцять років, Ганс почав відкладати гроші, щоб поїхати до Копенгаґену — столиці Данії, і там стати актором у великому театрі. Мама зажурилася, але знала, що його не переконає. Тож вирішила порадитись у ворожки, як тоді робили люди, що вірили в чари й ворожбиство. Стара ворожка довго дивилася у філіжанку, з якої саме перед тим пив каву Ганс, і промовила: „Цей хлопець буде колись славною людиною. Прийде ще день, коли наше місто на його честь освітять смолоскипами і заради нього гратиме музика й відбудеться парада".

І хлопчик вирушив у широкий світ. Прибувши до столиці, він переконався, що там усе було дуже дорого, і грошей йому вистачить лише на кілька днів. Все таки вирішив піти до опери. Слідкуючи за дією, що зображувала нещасливе життя розділених долею людей, він гірко плакав. Він сидів біля двох жінок, що увесь час щось їли. Жінки поцікавилися, чого це Ганс так тяжко ридає, і він пояснив, що дія на сцені пригадала йому його власні переживання. Він також мріяв стати актором, але доля не пускає його на сцену. Бо саме перед тим він намагався знайти працю в театрі, але тільки осмішився. Жінки пожаліли його і почастували ковбасою, хлібом з маслом та помаранчами.

Минули роки. Андерсен став відомим письменником і вирішив відвідати своє родинне місто. Його зустріли з почестями. Увечері все місто палахкотіло від світла смолоскипів, мешканці міста зібрались на площі, маршували і голосно викрикували „слава". На домах висіли прапори, а оркестра намагалась грати якнайголосніше. Бож вона грала, щоб вшанувати найбільшого сина міста Одензе, автора прекрасних казок, самого Ганса Андерсена.

І ніхто не знав, що Андерсен ці казки придумав давно колись, ще як був хлопчиком. Він ніколи не забув про свої дитячі мрії, увесь час пригадував придумані ним пригоди звірів, птахів і людей, нарешті записав їх на папері й видрукував книжками. Книжки ці розійшлися по цілому світі, їх переклали на чужі мови, і всюди тепер знають про Ганса Андерсена, його батьків, родину, товаришів і про його родинне місто.

— „Невже ж я такий нерозумний, що не повинен бути міністром?" — подумав він.

— Дивіться! Хіба не гарна ця тканина? — голосно запитали ткачі, коли побачили міністра. — Дивіться, які прекрасні узори, які чудові барви!

Міністер підійшов близько до верстата, заклав окуляри, подивився вдруге на порожній верстат і сказав:

— Прекрасна, дійсно незвичайна тканина!

Міністер похвалив перед королем дивну тканину, і король наказав дати ткачам ще більше золотих грошей.

За деякий час вислав король до ткачів своїх дорадників, і ті, хоч теж нічого не бачили на верстатах, дуже хвалили дивну тканину.

І ось король вирішив сам подивитися, як працюють ткачі. Та коли він прийшов до них і глянув на верстати, то дуже налякався, бо нічого не побачив.

— „Невже я такий недотепа і не гідний бути королем?" — подумав, а вголос сказав:

— Чудова, чудова тканина, не можна й уявити кращої!

Усі королівські міністри й дорадники кивали головами, хвалили красу тканини, а весь двір і вся столиця тільки й говорили про дивну тканину. Король нагородив обох обманців найвищою відзнакою „королівських ткачів".

Ткачі почали із тканини шити одежу, яку король мав одягнути на велике свято. Усю ніч перед святом працювали вони, світили свічки, здіймали щось із верстатів, махали в повітрі ножицями, шили нитками, а вранці повідомили, що одяг готовий.

Король прийшов до ткачів із своїми вірними стрільцями, і ткачі сказали:

— Ось штани.

Але ні король, ні стрільці нічого не побачили.

— А ось кунтуш і кирея. Вони легкі, як повітря, і в цьому їх краса.

— Дійсно, сказали стрільці, хоч вони нічого не бачили, бо й не було що бачити.

— Чи ви зволите переодягнутися, ваша величносте? — спитали обманці.

Вони допомогли королеві зняти одежу і ніби одягнули на нього новий незвичайний одяг. Король обертався перед дзеркалом, а всі одноголосно вигукували:

— Незвичайно! Прекрасно! Подивугідний одяг!

Міністер прийшов повідомити, що всі готові

до походу по місті. Король вийшов, гордо тримаючи скіпетр. За ним ішли слуги, ніби тримаючи поли довгої киреї. Ніхто не мав відваги сказати, що він не бачить одежі, і, коли король проходив вулицями міста, кожний з захопленням викрикував:

— Чудовий одяг короля! Які довгі поли киреї! Незвичайно гарно!

Та тут сталося несподіване. З натовпу вибігла мала дитина, показала пальцем на короля і закричала:

— Дивіться! Він зовсім без одежі!

У натовпі знявся гомін:

— Чуєте, що говорить невинна дитина? Він без одежі!

Король зрозумів, що його обманули і що дитина сказала правду.

Казки Г. К. Андерсена були вже багато разів перекладені на українську мову, — найкращі переклади видав Борис Грінченко — славний наш видавець і письменник для дітей. Останнє українське видання вибраних казок Андерсена вийшло 1948 р. в Німеччині п. з. „Дванадцять казок".

ЗНАЄ...

Учитель: Дай мені приклад, що тіла розширюються під впливом тепла і скорочуються від холоду.

Учень: Влітку дні довгі, а взимку короткі!

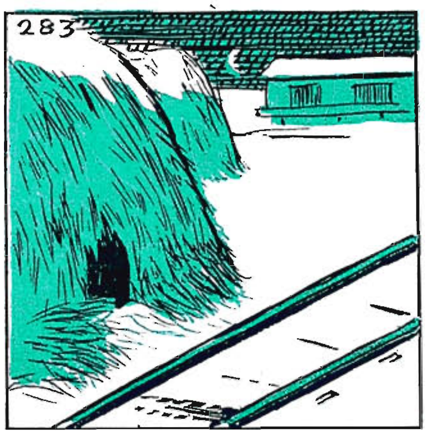
Сценарій і текст: Роман ЗАВАДОВИЧ
Scenario and story: R. ZAVADOVYCH

Ілюстрації: Петро ХОЛОДНИЙ
Illustrations: P. CHOLODNY

БОГДАН-СІЧОВИЙ СТРІЛЕЦЬ — ІСТОРИЧНА КАЗКА
UKRAINIAN TALE — BOHDAN-SICHOVY STRILETS

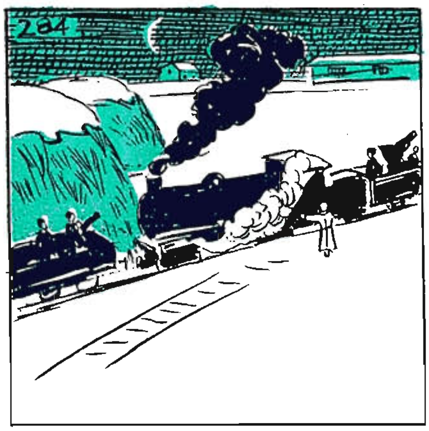
РОЗДІЛ XIX: „МАРА" НА КЛАДОВИЩІ!

CHAPTER XIX: "GHOST" AT THE CEMETERY

У двох великих скиртах сіна обабіч резервових рейок заночував Богдан із друзями.

Bohdan and his friends slept in two big haystacks on both sides of of the side tracks.

Несподівано опівночі заїхав між скирти панцерний поїзд „Червоний богатир" з двома вагонами.

Suddenly at midnigth an armored train, called "The Red Hero", with two extra wagons pulled up between two haystacks.

— Отут відпочинемо! — сказав командир. — Ґрішка і Ванька на варту, решта в сіно спати!

"W'ell rest here," said the commander. "Grishka and Vanka will stand guard and the rest — to sleep in the hay!"

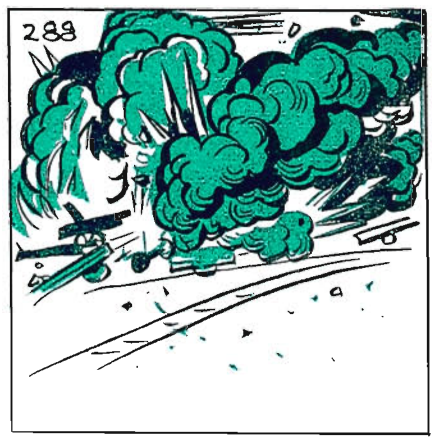
Шість сонних червоноармійців полізло один за одним у діру в скирті, просто в руки січових стрільців . . .

Six sleepy soldiers piled through a hole into the haystack — straight into the hands of Sich Riflemen...

Тоді стрільці, не кажучи й слова, роззброїли вартових, які не вміли відрізнити їх від своїх товаришів.

Without saying a word, the Riflemen disarmed the gards who could not disinguish them from their friends.

А на ранок чорніли дві обгорілі скирти сіна, а між ними диміли останки недопаленого панцерного поїзду.

At daybreak, there were two charred haystacks — and between them the smouldering remains of the armoured train.

(Кінець дев'ятнадцятого розділу)
(The end of the chapter 19th)